

УДК 332.025.12:620.92:629.73.061.5(045)

Омельяненко С.Л., Тофанчук А.Т

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АВІАТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У матеріалі статті визначено проблему відсутності контрольно-фінансового забезпечення досягнення енергоефективності діяльності авіатранспортних підприємств. Обґрунтовано техніко-економічний метод фінансового контролю цільового використання коштів авіатранспортних підприємств на реалізацію заходів із забезпечення енергоефективності господарської діяльності. Визначений показник вимірювання енергоефективності діяльності авіатранспортних підприємств. Представлено функціональну залежність рентабельності авіатранспортних підприємств від функціонування фінансового контролю за цільовим використанням коштів, що призначені на фінансування діяльності з енергозбереження. Доведено, що за умови функціональності контролю за цільовим використанням коштів, які спрямовуються на фінансування заходів та проектів з енергозбереження утворюється енергоефективність діяльності авіатранспортних підприємств.

Ключові слова: енергоефективність, контроль, енергозбереження, цільове використання коштів, авіатранспортне підприємство, техніко-економічний метод діяльності, рентабельність.

В матеріалі статті обозначена проблема отсутствия контрольно-финансового обеспечения достижения энергоэффективности деятельности авиатранспортных предприятий. Обоснован технико-экономический метод финансового контроля целевого использования средств авиатранспортных предприятий на реализацию мероприятий по обеспечению энергоэффективности хозяйственной деятельности. Определен показатель измерения энергоэффективности деятельности авиатранспортных предприятий. Представлена функциональная зависимость рентабельности авиатранспортных предприятий от функционирования финансового контроля и целевым использованием средств, предназначенных на финансирование деятельности по энергосбережению. Доказано, что при условии функциональности контроля за целевым использованием средств, направляемых на финансирование мероприятий и проектов по энергосбережению, возникает энергоэффективность деятельности авиатранспортных предприятий.

Ключевые слова: энергоэффективность, контроль, энергосбережение, целевое использование средств, авиатранспортное предприятие, технико-экономический метод, деятельность, рентабельность.

Постановка проблеми. Посилення енергетичної безпеки України набуває більшої безперервно зростаючої діяльності. Світові запаси

природних органічних копалин енергоносіїв, особливо нафти і природного газу, поступово виснажуються, витрати на їх отримання зростають, погреб ж в них повсюдно стрімко зростає. З урахуванням того, що Україна не володіє власними значними родовищами нафти і газу і змушена купувати паливно-енергетичні ресурси. Фінансова криза теж посилює проблему своєчасного забезпечення потреб економіки країни енергоносіями.

Авіаційний транспорт є одним з основних споживачів нафтового палива і вкрай залежить від нафтового ринку, адже, якщо підвищується ціна на нафтопродукти, то оператори ринку авіаційних перевезень, зобов'язані підвищувати ціни на надавані ними послуги, що призводить до зниження кількості суб'єктів ринку, які користувалися послугами авіакомпаній. Існує залежність розвитку світового ринку авіаперевезень від забезпеченості паливом. Згідно статистики Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO – The International Civil Aviation Organization) витрати авіакомпаній на паливо в останнє десятиліття склали від 12 до 25% загальних експлуатаційних витрат. Витрати на паливо і нафту в останнє десятиліття склали від 10 до 15% загальних експлуатаційних витрат регулярних авіакомпаній.

Ліквідувати залежність розвитку ринку авіаперевезень від забезпечення паливом можна тільки переходом на нові види палива (з нафтової сировини, біопалива і т.д.), а для цього необхідний комплексний економічний аналіз технічних, технологічних, соціальних, фінансових та екологічних аспектів такого переходу та контроль за цільовим використанням коштів, що призначені на цілі енергозбереження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням забезпечення енергоефективності діяльності авіатранспортних підприємств (далі за текстом АТП) на основі контролю за цільовим використанням коштів, що спрямовані на реалізацію заходів з енергозбереження присвячені наукові праці Г. Астапової [1, 2], С. Бойченка [4], Ю. Драчука [6], В. Ільчука [8], Т. Біленко [3], Е. Дмитренко [5], Ю. Яценка [7], О. Костенко [2, 9, 10], Р. Щербаня [11-13], О. Абазіної [2, 9] та інших вчених. Авторами розглядаються організаційно-економічні [1-3, 5, 8-13] та техніко-технологічні [4,6, 7] напрями забезпечення енергоефективності діяльності АТП.

Невирішена частина загальної проблеми. Проте, залишається діяльності ім контрольно-фінансовий аспект забезпечення енергоефективності діяльності АТП.

Метою статті виступає обґрунтування техніко-економічного методу фінансового контролю цільового використання коштів АТП на реалізацію заходів із забезпечення енергоефективності господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Актуальним завданням фінансового

контролю цільового використання коштів на реалізацію енергозберігаючих заходів виступає не розрахунок фактичного ефекту, а доказ можливого ефекту в ув'язці з ефективністю всієї фінансово-господарської діяльності. З урахуванням тієї обставини, при якій АТП постійно випробовують потребу в коштах необхідних для фінансування поточної діяльності важливим виступає обґрунтування залучення позикових засобів.

В даному випадку, необхідно: по-перше, визначити джерело фінансування; по-друге, довести здатність АТП повернути позикові засоби; по-третє, сформулювати програму рентабельної діяльності АТМ на період використання позикових засобів. Ці дії можна здійснити за допомогою порядку корпоративного фінансування діяльності з енергозбереження. Дія алгоритму передбачає проходження наступних етапів:

1 етап - Визначення мети фінансово-господарської діяльності підприємства.

2 етап - Розрахунок надлишку або недолику загальної величини оборотних коштів АТП, необхідної для фінансування діяльності з енергозбереження. Виявлення недолику засобів свідчить про наявність реальної потреби підприємства в додаткових фінансових ресурсах, а надлишку - про відсутність такої потреби.

3 етап - Обґрунтування джерел додаткового фінансування - у разі виявленої потреби в засобах, або визначення прогнозних величин показників діяльності з енергозбереження - у разі відсутності потреби в засобах. Покриття потреби у коштах може бути здійснено за рахунок зовнішньої інвестиції, якщо за результатами контролю ефективності використання коштів спостерігається інвестиційна привабливість АТП. Проте, залучення додаткових інвестицій було пов'язано із збільшенням статутного або додаткового капіталу, що виступає винятковою компетенцією загального збору акціонерів і в порядку оперативного управління не здійснюється. Отже, найреальнішим джерелом покриття потреби у коштах виступає банківський кредит. Слід зазначити, що в процесі розрахунку суми кредиту потреба в коштах включає величину вартості заходу з енергозбереження. Кредит підприємство звичайно повертає строком не менш ніж 12 місяців. Слід зазначити, що сума кредиту включає витрати підприємства, пов'язані із енергозбереженням, що, за результатами цільового використання кредитних коштів забезпечує досягнення енергоефективності.

4 етап - Розрахунки фінансових планів і складання платіжних календарів.

5 етап - Розрахунок терміну окупності (поворотності) фінансових вкладень і визначення згідно платіжному календарю величини приросту власних оборотних коштів АТП.

Ефективність використання кредиту вимірюється показником різниці між сумою стартових власних коштів АТП на початок кредитування і сумою коштів після погашення кредиту, у тому числі, на цілі енергозбереження, і зобов'язань по ньому. Енергоефективність вимірюється показником різниці між сумою стартових власних коштів АТП і сумою коштів після погашення цільового кредиту на реалізацію енергозберігаючих заходів.

Для визначення енергоефективності доцільно застосовувати методику корпоративного планування, що заснована на використуванні техніко-економічного методу обґрунтування і розрахунку цільового прибутку АТП, який припускає таку послідовність практичної реалізації.

1 Формування короткострокового прогнозу фінансового результату АТП на майбутній місяць.

2 Розробка плану забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами на початок місяця.

3 Обґрунтування потреби підприємства в кредиті.

4 Розробка проекту платіжного календаря підприємства.

5. Визначення енергоефективності як річного приросту власних коштів АТП за результатами реалізації заходів з енергозбереження.

Енергоефективність діяльності АТП вимірюється показником рентабельності діяльності з енергозбереження. Згідно аналітичних даних більшість АТП є низькорентабельними. З метою покращення результатів діяльності АТП, в умовах впроваджуються заходи з енергозбереження, необхідно визначити напрями їх впливу на прибутковість за допомогою рефлексивного підходу. Показники, що характеризують цей вплив:

приріст прибутку від основної діяльності з енергозбереження (R1);

приріст прибутку від іншої операційної діяльності з енергозбереження (R2);

приріст прибутку від фінансово-інвестиційної діяльності з енергозбереження (R3).

Подальша деталізація сутності наведених показників створює також три групи додаткових характеристик:

3 група: приріст фінансового доходу за результатами контролю цільового використання коштів та дострокового погашення корпоративних і кредитних зобов'язань, утворених внаслідок діяльності з енергозбереження (R31); приріст інвестиційного доходу від участі у статутному та додаткових капіталах внаслідок сумісної реалізації інвестиційних проектів (R32);

2 група: приріст операційного доходу від реалізації одиничних заходів з енергозбереження (R21); приріст операційного доходу від реалізації проектів з енергозбереження (R22);

1 група: приріст валового прибутку (RH): приріст прибутку до оподаткування (R12); приріст чистого прибутку (R13).

Функціональну залежність рентабельності від функціонування фінансового контролю за цільовим використання коштів, що призначені на фінансування діяльності з енергозбереження АТП, відображено таким чином:

Приріст рентабельності АТП визначається наступним чином:

$$ARd = i / (<pd (R \pm ARk) \pm Rk, \quad (1)$$

де f - функція розрахунку показника рентабельності діяльності з енергозбереження АТП;

u , $(pd$ - функції розрахунку фінансово-інвестиційного та операційного доходів від діяльності з енергозбереження АТП;

R - значення базової рентабельності господарської діяльності АТП; ARk - приріст рентабельності за рахунок зростання окремого виду ходу від діяльності з енергозбереження;

Rk - значення рентабельності з врахуванням утворення доходу за результатами контролю цільового використання коштів та дострокового погашення корпоративних і кредитних зобов'язань в процесі діяльності з енергозбереження. З врахуванням визначеного значення перспективного прибутку від діяльності з енергозбереження розраховується перспективна енергоефективність діяльності АТП. За результатами виконаного дослідження виявлено, що енергоефективність реалізації заходів з енергозбереження в умовах АТП, яка забезпечується функціональністю фінансового контролю за цільовим використанням коштів пов'язана із можливістю економії енергетичних витрат, утворенням та підвищенням прибутковості діяльності та забезпеченням приросту оборотного капіталу.

Список використаних джерел:

1. Астапова Г.В. Організаційно-економічний механізм управління авіатранспортним підприємством (Монографія! / Г.В. Астапова, О.В. Ареф'сва, В.В. Матвеев та ін. - Київ: Центр Учбової літератури. 2014. - 30^с.

2. Астапова Г.В. Маркетинг на основі цифрових технологій в діяльності з енерго- та ресурсозбереження підприємств авіаційної галузі / Г.В. Астапова О.А Абазіна, О.К. Костенко. // 36. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. 23-30 травня 2014 р. / Одеськ. Нац-ний політехнічний ун-т. -Одеса: ТЕС. 2014. - С. 17-19.

3. Біленко Т.І. Методологічні підходи до аналізу енергоефективності українських підприємств // Том 4: Матеріали X науково-технічної конференції «АВІА-2011». - Т.4. - К.:НАУ, 2011.

4. Бойченко С.В., Спіркін В.Г. Вступ до хімотології палив та олив: навчальний посібник: у 2-х ч. - Одеса: Астропринт, 2009. - Ч. I. - 236 с.

5. Дмитренко Е.Д., Кириленко О.М. Проблеми підвищення енергоефективності та енергозбереження України // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. - 2014. - №38. - С. 60-63.

6. Драчук Ю.З. Георетико-методичні засади формування стратегії енерго- та ресурсозбереження в авіаційних підприємствах / Ю.З. Драчук, В.А. Панков, О.Л. Ськов, І.В. Дербіна // Стратегії розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. - Київ, НАУ, 2014. - С. 55-60.

7. Енергоефективність як ресурс інноваційного розвитку: Національна доповідь про стан та перспективи реалізації державної політики енергоефективності у 2009 році / С.Ф. Смілов, Ю.П. Яценко, В.В. Григоровський, В.М. Геєць, В.Е. Лір та ін. - К, НАЕР, 2009. - 58 с.

8. Ільчук В.П. Фінаєсово-корпоративні умови організації діяльності з енерго- та ресурсозбереження в авіапідприємствах / В.П. Ільчук // Проблеми системного підходу в економіці. - Київ, НАУ. - 2014. № 49 - С. 70-77.

9. Костенко О.К. Аудит кредиторської заборгованості за результатами діяльності авіапідприємств з енерго- та ресурсозбереження / О.А. Абазіна, О.К. Костенко, В.О. Ареф'єв. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми бухгалтерського обліку і аудиту в сьогоденні». - К.: Національний авіаційний університет, 2014. - С. 9.

10. Костенко О.К. Планування показників ефективності діяльності з ресурсозбереження в авіаційних підприємствах / О.К. Костенко. // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. -- Київ, НАУ, 2014. - № 1. - С. 97-102.

11. Щербань Р.Є. Формування методичних підходів до діагностики можливості нецільового використання авіапідприємствами екологічних коштів. / Р.Є. Щербань. // Проблеми системного підходу в економіці: Збірник наукових праць: Випуск 39. - К.: НАУ, 2011. - С. 114-121.

12. Щербань Р.Є. Тактика контролю за визначенням ефективності використання екологічних коштів // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми економіки». - К: НАУ, 2011. - С. 103-104.

13. Щербань Р.Є. Інвестиційна та кредитна стратегії контролю фінансування експлоатаційно-економічної діяльності авіапідприємств / Р.Є. Щербань, М.М. Нікітін, О.О. Паляничка / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Фінанси: теорія і практика». - К.: Національний авіаційний університет, 2014. - С. 64.

Omelyanenko S.L.,
Tofanchuk A.T

FINANCIAL CONTROL TARGETED USE OF FUNDS FOR ENERGY OF AIR TRANSPORT ENTERPRISES

The material the article the problem of lack of financial control to ensure that the energy efficiency of air transport enterprises. The necessity of control over the targeted use of funds intended for the implementation of energy saving measures. The concept of economic efficiency of air transport enterprises in terms of the efficiency of the energy saving due to the use of finances.

Grounded technical and economical method of financial control target use of air transport companies to implement measures to ensure the efficiency of economic activity. Determined the order of corporate finance energy efficiency. Grounded indicator measuring the energy efficiency of air transport enterprises after repayment of the loan target for implementation of energy saving measures.

The sequence of practical implementation of the proposed methodology for calculating the energy efficiency of corporate planning, based on the use of technical and economic substantiation and calculation method for certain income of air transport enterprises. Discovered as an indicator of energy efficiency of air transport enterprises of return on energy efficiency.

Reasonably reflective approach to identifying areas of influence implementation of energy efficiency measures to improve the performance of air transport enterprises. Submitted functional dependence of return air transport enterprises from the operation of financial control over the targeted use of funds for financing of energy efficiency.

It is proved that if the function of control over the targeted use of funds allocated for financing of energy efficiency projects and energy efficiency is formed of air transport enterprises. It was found that on the basis of the determination of the profits from the perspective of energy saving calculated promising energy efficiency of air transport enterprises.

Keywords: energy efficiency, control, energy conservation, use of funds, air transport undertaking feasibility method, activity, profitability.